Eduskunnan Liikenne- ja viestintävaliokunta

Asiantuntijapyyntö 23.5.2018

ELY-keskusten lausunto / HE 61/2018 vp

Käsillä olevaa lakiesityskokonaisuutta voidaan pitää kokonaisuudessaan onnistuneena. Kokonaisuus mahdollistaa liikenteen- ja viestinnän nykyistä tehokkaamman yhteistyön. Väylänpitoon keskittyvän väyläviraston muodostaminen luo hyvät edellytykset tehostaa väyläpidon ydintehtäviä.

Lakiesityksiä arvioitaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota niiden vaikutuksiin yhdessä sote- ja maakuntauudistusta toimeenpanevien lakien, erityisesti maantienlain kanssa. Verrattuna nykyiseen ELY-keskusten ja Liikenneviraston suhteeseen, tulevien maakuntien ja valtion suhde on erilainen. Nykyisin ELY-keskusten L-vastuualueilla on alueellaan merkittävää tienpitoon liittyvää toimivaltaa tienpitäjänä, jota se käyttää Liikenneviraston ohjauksessa ja syvässä yhteistyössä sen kanssa. Maakunnille tienpito tulee olemaan toimeenpanotehtävä, jota ne hoitavat valtion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella ja valtion erillisrahoituksella Väyläviraston edustaessa valtiota tienpitäjänä.

Maakuntauudistuksessa valtiolle jää huomattavassa määrin maakuntien tienpidon toimenpanotehtävän kannalta merkittäviä resursseja. Lisäksi maantielain muutoksella nykyisistä ELY-keskuksista siirtyy Liikennevirastoon (Väylävirasto + Liikenne- ja viestintävirasto + liikenteen ohjausyhtiö) noin 90 henkilötyövuotta. Tehtävät ovat tyypillisesti nyt keskitetysti hoidettavia toimeenpanotehtäviä.

Lakiesityksen mukaan Väylävirasto osallistuisi tienpitäjänä ja maantiekiinteistöjen omistajana sille kuuluviin maankäytön yhteistyötä koskeviin asioihin. Näitä ovat mm. erilaiset neuvottelut ja lausunnot koskien kuntien kaavoitusta. Nykyisin nämä tehtävä hoidetaan pääosin ELY-keskuksissa, jotka tarvittaessa tukeutuvat Liikenneviraston asiantuntijoihin, esim. juridisissa kysymyksissä. Pitkälti sama tehtävä on kirjattu maakuntien tehtäväksi maakuntalaissa (6 §:n 1. mom. 14. kohta).

Tienpidon tehtävien ja resurssien jakautumisessa muutostilanteessa valtion ja maakuntien kesken on havaittavissa ristiriitaa. Näemme vaarana, että tehtävien jakaminen eri tahoille lisää resurssitarvetta sekä valtiolla että maakunnissa. Tilanteen tekee hankalaksi se, että jo nyt alan osaajista on pulaa. Tehtävä- ja vastuujakoa henkilöstövaikutuksineen tulee selkiyttää erityisesti maankäytön yhteistyön tehtävissä ja muissa tehtävissä, jotka

siirtyvät ELY-keskuksista väyläviraston vastuulle. Myös esitetyn maakuntien ja valtion välisen yhteistyömallin neuvotteluineen, sopimuksineen ja seurantoineen odotetaan lisäävän työmäärää nykyiseen verrattuna.

Virastouudistuksen ja maatielain muutoksen myötä uusien virastojen ja maakuntien suorittama tienpidon valvonta tulee lisääntymään ja viranomaisten työmäärä kasvamaan. Vielä ei ole tarkkaan tiedossa miten suurista vaikutuksista on kyse esimerkiksi omavalvonnan osalta. Valvonnan tarkempi toteutus ja sen tarvitsemat resurssit vaativat vielä lisäselvittelyä.

Liikennejärjestelmäsuunnittelun osalta lakiluonnos osoittaa tehtäviä sekä Väylävirastolle että Liikenne- ja viestintävirastolle. Maakuntalain mukaan liikennejärjestelmän toimivuuden varmistaminen on maakunnan tehtävä. Maantienlakiesityksen mukaan valtio laatisi valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ja maakunnat laatisivat oman maakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelmansa. Maakuntaa ohjaavia tahoja liikennejärjestelmätyössä olisi Liikenne- ja viestintäministeriö mukaan lukien kolme.

Tienpidon osalta valtio tulee siirtämään toimivaltaa maakunnille sopimuksella, jonka valtion puolelta tekee väylävirasto. Liikennejärjestelmäsuunnittelun osalta on eri toimijoiden roolit ja yhteistoiminta kaipaavat selkiyttämistä ja uusien toimintamallien luomista.

Valtio valvoo tienpitäjänä maanteihin ja liikenteeseen liittyvää valtion yleistä etua. Maakunnan tienpidosta vastaava henkilöstö voi joutua ristiriitaiseen tilanteeseen, jos valtion yleisen edun valvonta sekä maakunnan edunvalvonta ja poliittinen ohjaus ovat hyvin erilaisia keskenään.

Yhteenvetona voidaan todeta, että aluetasolla tienpidosta vastaavan viranomaisen eli nykyisten ELY-keskusten, tulevaisuudessa maakuntien näkökulmasta lakiluonnos on kokonaisuudessaan kannatettava, mutta kaipaa vielä toimijoiden vastuu- ja roolikysymysten selkiyttämistä.

TIEDOKSI

ELY-keskusten ylijohtajat ja liikenne- ja infrastruktuurivastuualueiden johtajat